

Kohti globaalia sosiaalipolitiikkaa

LAURI HEIMO & ROOSA JOLKKONEN

Huolimatta siitä, että Pohjoismaat kuuluvat niin sanottuihin ”myöhäisiin teollistujiin”, ei niiden tarinaa juurikaan käsitellä kehitystutkimuksessa. (...) Tästä seuraa, ettei hyvinvointivaltioregiimien tutkimus nouse esiin keskusteltaessa demokratiasta, tasa-arvosta tai kehitysprosesseista – oletettavasti siksi, että hyvinvointivaltioregiimien tutkimuksen analyttisten työkalujen katsotaan olevan vain kehittyneiden valtioiden tutkimiseen.”

Mkandawire 2005, xv; vapaa käännös

YK:n sosiaalisen kehityksen tutkimusinstituutin (UNRISD) entinen johtaja Thandika Mkandawire (2005) on kirjoittanut pohjoismaisten ”kehityskokemusten” vähäisestä hyödyntämisestä ns. globaalin etelän kehitysprosesseja analysoitaessa. Hän korostaa yhtäältä muuria kehitystutkimuksen ja sosiaalipolitiikan välillä ja toisaalta väärinymmärrystä taloudellisesti ja sosiaalisesti kehittyneimpien maiden kokemusten merkittävydestä kehitystutkimuksen kannalta. UNRISD:n ja muiden globaalin sosiaalipolitiikan tutkimuslaitosten tekemän tutkimustyön myötävaikutuksesta kansainvälisten rahoituslaitosten, kansalaisyhteiskunnan sekä akateemisen maailman tapa lähestyä kehitystrategioita globaalissa etelässä on kuitenkin edistynyt huomattavasti viimeisen 20 vuoden aikana. Sosiaalipolitiikka on poikkitieteellisenä tutkimusalana laajentanut analyttisten työkalujen valikoimaansa kehityskaatutkimuksen ja kehityspolitiikan puolelle. Sosiaalipolitiikka on myös hiljalleen noussut kehityspoliittiselle agendalle. Tässä yhteydessä sosiaalipolitiikan tutkimus on laajentunut läntisten teollisuusmaiden hyvinvointivaltioregiimeistä, eli erilaisista sosiaalipoliittisten mallien typologioista, ja yksittäisten maiden hyvinvointijärjestelmistä globaalimpiin kysymyksiin, ja sosiaalipolitiikka on alettu nähdä olennaisena osana kehityspolitiikkaa. (Vrt. Coccozzelli 2014.)

Pohjoisen myöhään teollistuneista maista Suomi oli viimeisin. Suomi oli myös yksi ensimmäisistä Maailmanpankin lainoittamista maista, kun

se aloitti sotien jälkeisen jälleenrakennuksen liityttyään Maailmanpankkiin vuonna 1948. Suomen tarina kehityksmaasta moderniksi teollisuusmaaksi ja hyvinvointivaltioksi onkin yksi vaikuttavimmista. Tästä huolimatta suomalainen sosiaali- ja kehityspolitiikka ovat jääneet jälkeen maailmanlaajuisista kehitysvirtauksista niin tieteen kuin globaalin politiikankin suhteen.

Tämän kirjoituksen tarkoituksena on herättää keskustelua kehittyviä maita käsittelevästä sosiaalipoliittisesta tutkimuksesta ja opetuksesta Suomessa sekä sosiaalipoliittisten näkökulmien edistämisestä kansainvälisessä yhteisössä tapahtuvassa päätöksenteossa. Käsittelemme sosiaalipolitiikan nousua kehityspoliittiselle agendalle kansainvälisesti sekä sosiaalipolitiikan tutkimuksen laajentumista läntisten teollisuusmaiden tutkimuksesta globaalin etelän maiden ja kansainvälisten organisaatioiden sosiaalipoliittisten linjausten tutkimukseen. Avaamme myös näkökulmia siihen, kuinka Suomi nousi kehityksmaasta vauraaksi teollisuusmaaksi, miten tätä kehitystä voidaan rinnastaa globaalin etelän maissa esiintyviin nykyisiin sosiaalipolitiikan muotoihin ja miksi on oleellista ymmärtää globaalin kehityksen yhteys Suomen sosiaalipolitiikkaan.

Liberaalista kehityspolitiikasta globaaliin sosiaalipolitiikkaan

Sosiaalipolitiikka alkoi korostua kansainvälisessä kehitysdiskurssissa erityisesti 1990-luvulla, kun valtion roolin kyseenalaistanut ja sosiaalipoliittisia toimenpiteitä talouskasvulle haitallisina pitänyt uusliberalistinen globaali kehityspolitiikka epäonnistui kehitystavoitteissaan. Maailmanpankin ja Kansainvälisen valuuttarahaston laina-ehtoihin perustuvat, kehitysmaihin 1980-luvulla kohdistetut rakennusohjelmat joutuivat

arvostelun kohteeksi niiden inhimillisen hinnan mutta myös taloudellisen epäonnistumisen vuoksi (Barrientos & Hulme 2008). Kuten Kreikassa tänä päivänä rakennesopeutusohjelmat perustuvat lainojen myöntämiseen tiukoin ehdoin, joista keskeisimpiä olivat vapaakaupan edistäminen, inflaation kurissapitäminen, yksityistämiset ja julkisten menojen leikkaukset (Deacon 1997, 61). Rakennesopeutusohjelmien myötä monien kehitysmaiden olemassa olevia sosiaaliturvamalleja purettiin ja yksityistettiin. Tämä johti esimerkiksi Afrikassa koulutuksen ja kansanterveyden alueilla saavutetun kehityksen kääntymiseen radikaalin laskujohdanteiseksi (Manji & O’Coill 2002). Näiden negatiivisten vaikutusten nähdään ulottuvan myös moniin ajankohtaisiin ylikansallisiin ongelmiin. Esimerkiksi ebola-epidemian leviämisen on arvioitu johtuvan siitä, että Länsi-Afrikan valtioiden julkista terveydenhuoltoa on ajettu alas rakennesopeutusohjelmien vaatimuksesta (Kentikelenis & al. 2015).

Neoliberaalin kehityspolitiikan sosiaalisiin vaikutuksiin kiinnitettiin kuitenkin huomiota jo 1980-luvulla. Erityisesti Unicefin ”ihmiskasvoisen sopeutuksen” (*Adjustment with a Human Face*) puolesta puhunut vuosiraportti (Unicef 1987) laittoi alulle laajemman keskustelun rakennesopeutusohjelmiin liittyvistä ongelmista. Seurauksena ohjelmiin liitettiin niin sanottuja sosiaalisia turvaverkkoja (*social safety nets*) tarjoamaan kohdistettua köyhäinapua. 1990-luvun kuluessa köyhyys alettiin kuitenkin nähdä kansainvälisessä keskustelussa aiempaa moniulotteisempana ongelmana, johon tiukasti kohdennetut, pienimuotoiset ad hoc -turvaverkot eivät olleet kestävä ratkaisu (Devereux & Sabates-Wheeler 2004). Kehitysstrategioiden sosiaaliset turvaverkot korvattiin *social protection* -ajattelulla, johon myös Maailmanpankki siirtyi. Käsitteellisellä tasolla muutos tapahtui, kun köyhyyden rakenteelliset selitysmallit saivat uuden tilastomateriaalin ja pankin omien köyhyysstrategioiden uudelleenarvioinnin kautta tilaa pankin ajattelussa. Käytännössä sosiaaliturvalla taas pyrittiin vastaamaan globalisaation myötä lisääntyneisiin tuloeroihin. Tätä lujitti Itä-Aasian finanssikriisin osoitus siitä, että köyhyyden torjunnassa saavutettu kehitys vaarantuu, jos kriisitilanteessa ollaan pelkkien turvaverkkojen varassa. (Holzmann & al. 2003, 3–4.)

Sosiaalipolitiikan roolin sisällyttäminen kehitysstrategioihin pääsi vauhtiin YK:n sosiaalisen kehityksen huippukokouksessa Kööpenhaminas-

sa vuonna 1995. Tuolloin alkanut prosessi johti paitsi YK:n vuosituhtavaivoitteiden muotoilemiseen, myös valtion roolin elvyttämiseen kehitysstrategioiden toimeenpanijana (Deacon 1997, 87–88). Sosiaalipoliittinen näkökulma on sittemmin ollut olennainen osa myös talouskasvukustelua. Viimeisimmän globaalien finanssi- ja talouskriisin (2007–2008) jälkeen niin IMF kuin OECD:kin ovat esittäneet huolensa kasvavan eriarvoisuuden kielteisistä vaikutuksista talouskasvuun. Kriisin jälkeen monet kansainväliset toimijat ajoivat Kansainvälisen työjärjestön (ILO) kehittämän *Social Protection Floors* -aloitteen käyttöönottoa ja sosiaalipolitiikkaa käsiteltiin taloudellisena ja sosiaalisena vakauttajana kriisioloissa (Cichon 2014). Huolimatta siitä, että talouskasvu on ollut monissa globaalien etelän maissa tasaista, ei vauraus suuren eriarvoisuuden oloissa ole ”valunut” *trickle down* -teorian mukaisesti kaikkein köyhimmille. Esimerkiksi Nigerian – Afrikan suurimman talouden – vuotuinen talouskasvu oli noin kuusi prosenttia vuosien 2004 ja 2010 välillä, mutta samanaikaisesti 31 miljoonaa ihmistä putosi tilastoissa köyhyydestä puutteenalaisten luokkaan (Adesina 2014).

Innovatiivista sosiaalipolitiikkaa kehitysmaista

Kiinnostusta sosiaalipolitiikkaan osana kehitysstrategioita on lisännyt myös 1990-luvun loppupuolella globaalien etelän maissa kehitetyt innovatiiviset sosiaalipoliittiset ohjelmat. Kehittyvissä maissa sosiaalipolitiikan yksi suurimmista haasteista on informaalien – eli harmaassa taloudessa työskentelevien – työntekijöiden määrä. 2010-luvun taitteessa sen arvioitiin kattavan joissakin Afrikan ja Etelä-Aasian maissa jopa 80 prosenttia kaikesta maatalouden ulkopuolisesta työvoimasta (Bugra 2014). Latinalaisessa Amerikassa osuuden arvioitiin olevan noin 50 prosenttia (Ferreira & Robalino 2010, 8). Suomen vastaava luku on 9 prosenttia¹, joskin universaali kansalaisuuteen perustuva sosiaalivakuutus takaa Suomessa myös informaaleille työntekijöille oikeuden toimeentuloon ja terveydenhuoltoon. Kehitysmaissa näin ei yleensä ole. Vain harvat virallisilla työmarkkinoilla työskentelevät nauttivat vakuutusperustaista sosiaali-

1 <http://data.worldbank.org/indicator/SL.EMP.VULN.ZS> (luettu 26.6.2015).

turvaa sairauksien, työttömyyden ja vanhuuden kohdatessa, ja ulkopuoliset jäävät epävirallisten turvaverkkojen, kuten perheen tai ystävien, tarjoman tuen varaan.

Kun puolet tai suurin osa työvoimasta ei ole työperäisen sosiaalivakuutuksen piirissä, ovat ratkaisuna olleet erilaiset *social assistance* -muotoiset tulonsiirrot. Näistä verovaroista kustannetuista ja kansalaisuuteen ja matalaan tulotasoon perustuvista etuuksista merkittävimpiä ovat olleet erilaiset työllistämishjelmat, takuueläkkeet, lapsilisäjärjestelmät, luontoisetuudet sekä ehdolliset tulonsiirrot. Laajimpia ja huomionarvoisimpia ovat muun muassa kymmeniä miljoonia kotitalouksia kattavat ehdolliset tulonsiirtojärjestelmät Meksikossa (*Oportunidades*) ja Brasiliassa (*Bolsa Família*), joiden pohjalta on perustettu vastaava järjestelmä lähes jokaiseen Latinalaisen Amerikan maahan sekä lukuisiin muihin globaalin etelän maihin. Muita merkittäviä tulonsiirtojärjestelmiä ovat muun muassa Intian työllistämishjelma MGNREGA (*Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Act*) sekä Etelä-Afrikan lapsilisät. (Barrientos & Hulme 2008; Barrientos & al. 2010.)

Myös monet sosiaaliturvan välittämisen käytännön menetelmät ovat mainitsemisen arvoisia. Usein kehitysmaissa kipeimmin apua tarvitsevilla köyhillä ei ole mahdollisuutta pankkitiliin. He saattavat asua vaarallisella kriisialueella, jonne ulkopuoliset eivät pääse. Voi olla myös niin, että rahalla ei juuri ole arvoa, koska ostettavia tuotteita tai palveluja ei ole. Joskus kansalaisilla ei ole lainkaan mahdollisuutta ikänsä tai henkilöllisyytensä todistamiseen. Tällöin esimerkiksi tulonsiirtojen jakajat ja jakomenetelmät ovat monimuotoisia. Ne voivat olla kaikkea kansalaisjärjestöistä puhelinyhtiöihin ja elintarvikekupongeista puhelinteknologiaan (ks. Harvey & al. 2010). Monissa ehdollisten tulonsiirtojen järjestelmissä onkin puuttunut henkilöllisyystodistuksen puutteeseen, ja ihmisten dokumentoinnista on tehty keskeinen osa ohjelmia (Hanlon & al. 2010).

Kehitysaiheiden ja globaalin sosiaalipolitiikan yleistymisen sosiaalipolitiikan tutkimuksessa

Muutamit merkittävät akateemisen tutkimuksen ja kansainvälisten instituutioiden edustajat ovat olleet luomassa tieteellistä yhteyttä sosiaalipolitiikan ja kehityspolitiikan sekä kehityspolitiikan vä-

lille. Suomessakin on harvalukuinen mutta sitäkin ansioituneempi globaalin sosiaalipolitiikan toimijoiden joukko. Ian Gough ja Geoff Woods tarkastelivat kehitysmaiden sosiaaliturvamalleja klassikkoteoksessaan *Insecurity and Welfare Regimes in Asia, Africa, and Latin America* (2004) muun muassa Esping-Andersenin regimijaon pohjalta. Jeremy Seekings (2008) lähestyi asiaa oman mallinoksensa avulla. Bob Deacon aloitti uuden suuntauksen analysoidessaan kansainvälisten rahoituslaitosten ja muiden globaalien organisaatioiden (esim. Maailmanpankin, IMF:n ja YK:n) sosiaali-/kehityspoliittisia strategioita sekä kansainvälisten prosessien ja ideoiden vaikutuksia kansalliseen sosiaalipolitiikkaan (mm. Deacon & al. 1997). Lisäksi globaaliin etelään liittyvää sosiaalipolitiikkaa on tutkittu esimerkiksi ihmisoikeuksien, ilmasto- ja muuttoliikkeen saralla.

Sosiaalipolitiikan roolia kehityspolitiikassa ovat omistautuneet tutkimaan myös kokonaiset tutkimuslaitokset. YK:n alaisista organisaatioista UNRISD:in, ILO:n ja Helsingissä toimivan UNU-Widerin kaltaisissa instituutioissa huomiota on kiinnitetty paitsi globaalin etelän sosiaalipolitiikkaan, myös sosiaalipolitiikkaan osana myöhäisten teollistujien kehitystrategioita. (Mm. Kangas & Palme 2005.) Lisäksi useat yliopistot ovat perustaneet omia tutkimuslaitoksiaan, kansalaisjärjestöt kuten *Oxfam* ja *Save the Children* rahoittavat ja tekevät tutkimustyötä, itsenäiset ajatustahot kuten *Overseas Development Institute* tuottavat tunnustettua tieteellistä tutkimusta, ja erityisesti Ison-Britannian ja Saksan valtiot ylläpitävät kehitys-/sosiaalipoliittista tutkimusta.

Sosiaalipolitiikan ja kehityspolitiikan löydetty yhteys voidaan täten linkittää kolmeen kehityskulkuun: 1) muutoksiin globaalissa kehitysdiskurssissa, 2) globaalista etelästä lähtöisin olevien uudentyyppisten sosiaaliturvajärjestelmien hyväksi toteuttamiseen ja kehittämiseen sekä 3) sosiaalipolitiikan globaalin ulottuvuuden huomioimiseen akateemisena tutkimuskohteena.

Kehitysmaa-Suomi

On jokseenkin yllättävää, että suomalainen sosiaalipolitiikan tutkimus kenttä ei ole toistaiseksi laajentunut maantieteelliseltä tai institutionaaliltaan kosketuspinnaltaan kehitysmaihin ja globaaliin sosiaalipolitiikkaan. Onhan Suomella omakoh-

tainen kokemus nopeasta siirtymästä 1930-luvun lähes täysin maatalousvaltaisesta kehitysmaasta 1950-luvun puolittaisen maatalousyhteiskunnan kautta vauraaksi teollisuusmaaksi 1970-luvun loppuun mennessä (Jännti & Vartiainen 2009). Tässä siirtymässä ovat olleet keskeisinä kulmakivinä juuri ne poliittis-sosiaaliset tekijät, joiden kanssa monet kehitysmaat kamppailevat.

Suomen noudattamaa kehityspoliittista mallia ei voi siirtää suoraan tähän päivään eikä maihin, jotka ovat samassa kehitysprosessin vaiheessa kuin Suomi oli 65–85 vuotta sitten. Suomen ja Pohjoismaiden tarinoista on kuitenkin mahdollista ottaa oppia, ja niitä voidaan rinnastaa monien kehitysmaiden kohtaamiin haasteisiin. Esimerkiksi maanomistusoikeudet ovat kriittinen sosiaalipoliittinen kysymys monissa kehitysmaissa: maanomistajat ovat usein varakkaita paikallisia, siirtomaaherrojen jälkeläisiä tai monikansallisia yhtiöitä. Pienmaanviljelijät taas jäävät virallisen sosiaaliturvan ulkopuolelle, jolloin luonnonilmiöt ja erinäiset katastrofit voivat ajaa heidät nopeasti äärimmäiseen köyhyteen. Maaseudun asukkaiden ottaminen hyvinvointivaltion piiriin oli olennainen osa Suomen mallia. Yhtenäisen valtion rakennustalkoiden ohella kehitysmaa-Suomen tärkeimpiin sosiaalipoliittisiin reformeihin kuului maanomistusoikeuksien laajentaminen torpparilain (1918) ja lex Kallion (1922) myötä. Suomen maatilojen määrä kasvoikin yhä entisestään 1940-luvulla sodan jälkeen annetun maanhankintalain myötä, vaikka muut Euroopan valtiot teollistuivat toinen toistaan nopeammin. Maanomistusoikeutta on pidetty tärkeänä tasa-arvoistavana linjauksena, joka vietiin läpi suhteellisen rauhaisissa merkeissä niin entisiä kuin tuleviakin maanomistajia huomioiden (ks. Heino 2005). Lisäksi vuoden 1937 kansaneläkelaki ei kohdentunut vain teollisuustyöväkeen, vaan sen piiriin otettiin myös maaseutuväestö (Karisto & al. 2006, 279–80).

Kuten monet kehitysmaat myös Suomi on kokenut niin sanottua elintasopakolaisuutta: nopean teollistumisen köyhdyttämät maaseutujen asukkaat muuttivat 1960-luvulla kaupunkeihin tai kotoon pois Suomesta. Massamuutto Ruotsiin ja Pohjois-Amerikkaan oli pitkälti huonojen palkkojen ja kouluttautumismahdollisuuksien puutteen sanelema (Korkiasaari 2011). Kaupungistuminen ja elinkeinorakenteen muutos ovat puolestaan kiihdyttäneet ”*brain drain*” -ilmiötä maaseuduilla, kun koulutettu väestö hakeutuu työmarkkinoille suuriin kaupunkeihin. Tämä on ongelma

useissa kehitysmaissa mutta myös nyky-Suomessa. Kaupungistuminen on globaalissa etelässä lisäksi yksi suurimpia informaalia työtä synnyttävistä prosesseista.

Haasteiden samankaltaisuudesta kertoo myös se, että Suomessa on ollut laajalti käytössä vastaavia *social assistance* -ohjelmia kuin kehittyvässä maissa tänä päivänä. Esimerkiksi vuoden 1937 äitiysavustuslaki oli paitsi perhekustannuksia tasaava ja syntyvyyttä edistämään tarkoitettu, myös tulosidonnainen ja ehdollinen terveystarkastuksille (Karisto & al. 2006, 279). Lapsilisiin liittyy edelleen ehdollistava neuvolakäynti. Suomessa teetettiin hätäaputoita 1880-luvulta aina 1960-luvulle saakka, jolloin nykymuotoinen työvoimapolitiikka sai alkunsa (Ilmakunnas & al. 2001). Hätäaputoita takasivat tilapäisesti köyhtyneille lyhytaikaista sosiaaliturvaa raskasta ja yksinkertaista työtä vastaan. Vastaavasti toimii esimerkiksi Intian MGNREGA-ohjelma. Vuonna 2009 aloitettu Paltamon työkokeilu edustaa myös eräänlaista julkisesti rahoitettua työohjelmaa korkean työttömyyden kunnassa. Koululuokailu ja äitiyspakkaus ovat puolestaan luontoismuotoisia universaaleja etuuksia, joita kehitysmaissa vastaa esimerkiksi ilmaiseksi jaetut peruselintarvikkeet ja vesi.

Suomen kehitys maatalousvaltaisesta kehitysmaasta hyvinvointivaltioksi on ollut monen tekijän summa, jossa sosiaalipolitiikalla on ollut merkittävä rooli. Suomen sosiaalipoliittista kehitystä ja hyvinvointivaltioksi kehkeytymistä tutkinut Markus Jännti on maininnut sosiaalipoliittiseksi vientituotteeksi pakollisen koulunkäynnin, julkisen terveydenhuollon ja naisten aseman tukemisen (ks. Heino 2005). Laajemmassa mittakaavassa Olli Kangas ja Joakim Palme (2005, 2) viittaavat kolmeen kehityspolitiikan kannalta tärkeään tekijään, joissa niin sanottu pohjoismainen hyvinvointivaltiomalli tarjoaa arvokkaita opetuksia. Ensiksikin sosiaalipolitiikan ja demokratiakehityksen välinen yhteys on Pohjoismaissa ollut vahva: siinä missä demokratiakehitys voi johtaa vaatimuksiin laajemmasta sosiaaliturvasta, voi sosiaalipolitiikka osaltaan olla luomassa demokratiakehitystä. Toiseksi köyhyyden vähentäminen sosiaalipoliittisten ohjelmien avulla on ollut pohjoismaisen mallin yksi suurimmista saavutuksista. Kolmanneksi valtiolla voi olla merkittävä rooli kehitysstrategioiden toimeenpanijana. Pohjoismaissa korkeisiin sosiaalimenoihin on historiallisesta perspektiivistä katsottuna onnistuttu yhdistämään nopea ja jatkuva talouskasvu sekä vaurastuminen.

Suomen suunta kohti globaalia sosiaalipolitiikkaa?

On hämmästyttävää, kuinka vähän Suomen sosiaalipoliittista tietotaitoa on käytetty hyväksi Suomen rahoittamassa kansainvälisessä kehitysyhteistyössä. Suomalainen globaalin sosiaalipolitiikan pioneeri Timo Voipio (2011, 68) ihmetteleeikin väitöskirjassaan, miksi Suomi ei vaadi esimerkiksi Maailmanpankin taloustieteellisesti painottuvaan kehityspolitiikkaan monitieteellisiä asiantuntijoita ja köyhyyden moniulotteista määritelmää, joka koetaan äärimmäisen merkittäväksi myös koti-Suomessa.

Vahvasta sosiaalipolitiikan osaamisesta, arvostuksesta ja perinteestä huolimatta sosiaalipolitiikan rooli on Suomen kehityspoliittisissa linjauksissa yllättävän vähäinen – sama koskee sosiaalipolitiikan tutkimusta kehityskaikonteksteissä. Tämä on ongelmallista paitsi sosiaalipoliittisen vaikutusvallan, myös suomalaisen sosiaalipolitiikan opeutuksen, tutkimuksen ja yleisen asiantuntemuksen laajenemisen kannalta. Tästä silmiinpistävä esimerkki on se, että pitkällekin yleistynyt englanninkielinen sosiaalipolitiikan terminologia ei ole löytänyt vakiintuneita suomenkielisiä vastineita. Esimerkiksi termit *conditional cash transfer* (ehdolliset raha- tai tulonsiirrot), *benefits in kind* (luontoisetuudet / luontoisluotoiset sosiaaliset tulonsiirrot) ja *public works programme* (työllistämishjelma) eivät ole yleistyneet Suomessa, vaikka ne kaikki ovat yleisiä sosiaalietuuksia tai sosiaalipoliittisia toimenpiteitä kehitysmaissa ja niiden vastaavuuksia löytyy Suomestakin.

Yksinkertaisempien termien ohella myös sellaiset käsitteet kuin *social protection*, *social security* ja *social assistance* vaativat vähintäänkin pohdintaa. Näistä erityisesti *social protection* ja *social assistance* ovat avainkäsitteitä kehitys- ja sosiaalipolitiikassa. Suomen kielessä usein käytetyt vastineet *sosiaaliturva* ja *toimeentulotuki* eivät määritelmällisesti kohtaa englanninkielisiä vastineita. Tämä on erityisen ajankohtaista nyt, kun YK tapailee sosiaalipoliittisia linjauksiaan vuosituhattavoitteiden *Post-2015* -agendan osalta ja ILO:n *Social Protection Floors* -aloite on kansainvälisen sosiaalipolitiikan keskiössä. Samalla olisi aiheellista laajentaa yleistä ymmärrystä siitä, mitä ja keitä sosiaalipolitiikka, tulonjako ja hyvinvointipalveluiden tuottajat globaalilla tasolla ja kehitysmaissa ovat. Länsimaissa, kuten varmasti myös Suomessa, on yleisesti vierastettu ajatusta esimerkiksi kansainvälisistä

kansalaisjärjestöistä keskeisinä hyvinvoinnin tuottajina, vaikka asia näin onkin esimerkiksi monissa Saharan eteläpuoleisen Afrikan valtioissa (Lewis 2013). Suomessakin kolmas sektori vastaa monista tärkeistä sosiaaliturvan muodoista, kuten luontoisuuksista leipäjonojen muodossa.

Globaaliin sosiaalipolitiikkaan on aiheellista kiinnittää huomiota, jotta kansallisia sosiaalisia ilmiöitä ja tarpeita on helpompi ymmärtää. Timo Voipio on tiivistänyt ajatuksen seuraavasti:

Nyt kun taloutemme on täysin globalisoitunutta ja tärkeimmät turvallisuusuhkamme (esim. ilmastonmuutos) ovat globaaleja, meidän täytyisi tarkastella myös Suomen sosiaalipolitiikan haasteita ja mahdollisuuksia globaalissa kontekstissa: sosiaalipolitiikan tutkimus, joka keskittyy vain sosiaalipolitiikan hienosäätöön kansallisella, pohjoismaisella tai EU:n tasolla ei tule vastaamaan tarkoitustaan, ellei se näe ja hyväksy myös todellisia globaaleja ”tsunameja”, joiden vuorovesiaallot tunkeutuvat syväälle Suomen mantereelle.

(Voipio 2011, 247; vapaa käänös)

Erilaiset globaalit tekijät ovat kytköksissä toisiinsa, ja ne aiheuttavat uusia haasteita suomalaisellekin sosiaalipolitiikalle (vrt. Julkunen, 2001). Globaalin talouden prosessit luovat epävarmoja työpaikkoja ja vievät työtä halpatuotantomaihin. Näin ne lisäävät työttömyyttä länsimaissa. Samanaikaisesti työsuhteet ja yritysten omistukset sekä tuotantomallit monimutkaistuvat. Henkilökohtaisten järjestelyjen lisääntyessä työntekijät ovat kasvavissa määrin yksin vastuussa omista oikeuksistaan. Työpaikkayhteisöllisyyden heikentyessä myös työväenliikkeiden on yhä vaikeampi toteuttaa perustehtävänsä, ja työntekijöiden puolustautumiskyky heikkenee (Raveyre 2005; Bouffartigue 2008). Globaalisti aiheutetut ympäristöongelmat kohdistuvat puolestaan rankimmin kehitysmaihin (Snell & Quinn 2011). Ne tuhoavat paikallista elinkeinotaloutta ja asutuskelpoista ympäristöä ja aiheuttavat muun muassa Suomeen suuntautuvaa muuttoliikettä. Monissa maissa onkin otettu käyttöön ekologisia sosiaalipolitiikan muotoja, joiden ajatuksena on tehdä ympäristön kannalta kestävä toiminta houkuttelevaksi ja tavoitella samanaikaisesti sosiaalisia ja taloudellisia päämääriä (Dugarova & al. 2014). Jo suomalaisen sosiaalipolitiikan oppi-isä Pekka Kuusi (1982) näki maailman ekologisen ja populaatiokestokyvyn sekä kulutuksen välisen suhteen kestävämmänä. Jotta pystymme vastaamaan ajanmukaisiin haasteisiin, olisi meidänkin oltava perillä viimeisimmistä sosiaalipoliittisista kehityssuuntauksista ja ongelmista globaalisti.

Lopuksi

Tämän tekstin kaksi läpileikkaavaa teemaa ovat olleet Suomen oman kehityshistorian myötä saavutettu vahva sosiaali- ja kehityspoliittinen kokemus ja laaja kansainvälisesti hyödynnettävä asiantuntemus sekä huoli siitä, että suomalainen sosiaalipoliittikan tutkimus jättää kehitysteemat ja kansainvälisen ulottuvuuden huomiotta riskeeraten ajankohtaisten globaalien haasteiden ymmärryksensä. Suomella ei ole varaa jäädä jälkeen tästä kehityksestä, sillä tuoreet sosiaalipoliittiset innovaatiot eivät välttämättä ole lähtöisin läntisistä teollisuusmaista. Suomella ei myöskään ole varaa jättää huomioimatta globaaleja sosiaalipoliittisia haasteita, sillä ne vaikuttavat suoraan Suomen talouteen, väestöön ja ympäristöön. Olisikin olennaista, että vastoin viimeisimpiä hallituslinjauksia Suomi osallistuisi aktiivisesti globaaliin sosiaalipoliittikan

kaan ja ajaisi sosiaalisia tavoitteita kansainvälisissä organisaatioissa ja tukisi kestävästä kehityspoliittikasta globaalissa etelässä.

Lisättäköön, että suomalaisen globaalien sosiaalipoliittisen osallistumisen ja tutkimustyön avarakateistuminen ei olisi kovin vaikeaa. Suomen kehityspoliittiset painopistealueet – erityisesti ihmis-oikeudet, demokratia sekä oikeudenmukainen taloudellinen ja inhimillinen kehitys – vastaavat lähes yksi yhteen suomalaisen sosiaalipoliittikan vahvuuksia.

Pohjoismaiden (...) esimerkki näyttää osoittavan, että tehokas köyhyyden vähentäminen vaatii tuekseen tuotannon, sosiaaliturvan ja uudelleenjaon samanaikaista huomioimista, sillä sosiaalipoliittikka ei ole väline ainoastaan oikeudenmukaisuuteen ja ihmisarvoiseen elämään, vaan se on keskeisessä osassa myös taloudellisen kehityksen ja demokratian lujittamisessa.

Mkandawire 2005, xv; vapaa käännös

KIRJALLISUUS

- Adesina, Jimi: Accounting for Social Policy: Reflections on Recent Developments in Sub-Saharan Africa. Valmistettu UNRISD-konferenssiin 'New Directions in Social Policy: Alternatives from and for the Global South' Genevessä 7.–8.4. 2014.
- Barrientos, Armando & Hulme, David: Social Protection for the Poor and Poorest in Developing Countries: Reflections on a Quiet Revolution. Working Paper 30. Brooks World Poverty Institute, 2008.
- Barrientos, Armando & Niño-Zarazúa, Miguel & Maitrot, Mathilde: Social Assistance in Developing Countries, Database version 5 (Report). Manchester: Brooks World Poverty Institute and Chronic Poverty Research Centre, 2010.
- Bouffartigue, Paul: Trade-unions and precariousness. Precarious employment and collective action. A challenge for trade-unions. *Varia*. 116, 33-43. 2008.
- Bugra, Ayse: Socioeconomic Change and Social Policy Development: Past and Present. Valmistettu UNRISD-konferenssiin 'New Directions in Social Policy: Alternatives from and for the Global South' Genevessä 7.–8.4. 2014.
- Cichon, Michael: The Making or Breaking of a UN Social Protection Strategy: The Post 2015 Development Agenda. Valmistettu UNRISD-konferenssiin 'New Directions in Social Policy: Alternatives from and for the Global South' Genevessä 7.–8.4. 2014.
- Cocozzelli, Fred: Revisiting Post-conflict Social Policy. Valmistettu UNRISD-konferenssiin 'New Directions in Social Policy: Alternatives from and for the Global South' Genevessä 7.–8.4. 2014.
- Deacon, Bob & Hulse, Michelle & Stubbs, Paul Stubbs: Global Social Policy: International Organisations and the Future. London: Sage, 1997.
- Devereux, Stephen & Sabates-Wheeler, Rachel: Transformative Social Protection. IDS Working Paper 232. Brighton: IDS, 2004.
- Dugarova, Esuna & Utting, Peter & Cook, Sarah: Emerging Issues: Social Drivers of Sustainable Development. Note for the Secretariat. Geneva: UNRISD, 2013.
- Ferreira, Francisco & Robalino, David: Social Protection in Latin America: Achievements and Limitations. Policy Research Working Paper 5305. Washington: World Bank, 2010.
- Gough, Ian & Wood, Geoff: Introduction S. 1–15. Teoksessa Gough, Ian & Wood, Geoff (toim): Insecurity and Welfare Regimes in Asia, Africa, and Latin America. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- Hanlon, Joseph & Hulme, David & Barrientos, Armando: Just Give Money to the Poor: The Development Revolution From the Global South. Sterling: Kumarian Press, 2010.
- Harvey, Paul & Haver, Katherine & Hoffmann, Jenny & Murphy, Brenda: Humanitarian Outcomes: Delivering Money. Cash Transfer Mechanisms in

- Emergencies. London: Save the Children, 2010.
- Heino, Erja-Outi: Kehitysmää nimeltä Suomi. Kehitys-Urveckling, 2005.
- Holzmann, Robert & Sherburne-Benz, Lynne & Tesliuc, Emil: Social Risk Management: The World Bank's Approach to Social Protection in a Globalizing World. Washington DC: World Bank, 2003.
- Ilmakunnas, Seija & Romppanen, Antti & Tuomala, Juha: Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuudesta ja ennakoinnista. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, 2001.
- Jääntti, Markus & Vartiainen, Juhana: The Finnish developmental state and its growth regime. Research paper No. 2009/35. Helsinki: UNU-WIDER, 2009.
- Julkunen, Raija: Jälkiekspansiivinen hyvinvointivaltio. *Janus* 9 (2001): 4, 277–292.
- Kangas, Olli & Palme, Joakim: Social policy and economic development in the Nordic countries: An introduction. Teoksessa Kangas, Olli & Joakim Palme (toim.): Social policy and economic development in the Nordic countries. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005.
- Karisto, Antti & Takala, Pentti & Haapola, Ilkka: Matkalla nykyaikaan: Elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutos Suomessa. Helsinki: WSOY, 2006.
- Kentikelenis, Alexander & King, Lawrence. & McKee, Martin & Stuckler, David: The International Monetary Fund and the Ebola outbreak. *The Lancet Global Health* 3 (2015), e69–e70.
- Korkiasaari, Juho: Suomalaisten Ruotsiin suuntautuneen siirtolaisuuden yhteiskunnalliset syyt 1900-luvulla. Turku: Siirtolaisinstituutti, 2011.
- Kuusi, Pekka: Tämä ihmisen maailma. 5. painos. Helsinki: WSOY, 1982.
- Manji, Firoze & O'Coill, Carl: The missionary position: NGOs and development in Africa. *International Affairs* 78 (2002), 567–583.
- Mkandawire, Thandika: Introduction. Teoksessa: Kangas, Olli & Joakim Palme (toim.): Social policy and economic development in the Nordic countries. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005.
- Raveyre, Marie: Introduction. *La Revue de l'Ires: Restructurations, nouveaux enjeux*, 47 (2005): 1, 7–17.
- Seekings, Jeremy: Welfare Regimes and Redistribution in the South. S. 19–42. Teoksessa Shapiro, Ian & Swenson, Peter & Donno, Daniela (toim.): *Divide and Deal: The Politics of Distribution in Democracies*. New York: NYU Press, 2008.
- Snell, Carolyn Jane & Quinn, Claire: International development and global poverty. S. 291–312. Teoksessa Fitzpatrick, Tony (toim.): *Understanding the Environment and Social Policy*. Southampton: The Polity Press, 2011.
- Unicef: *Adjustment with a human face*. Paris: Unicef, 1987.